

Florin Răducanu

JAZZ FUGA BLUES
pentru Pian

GHID PRACTIC DE IMPROVIZATIE
PE FORMA DE BLUES MAJOR

©2016. Toate drepturile rezervate.
Copierea, chiar și parțială, se poate efectua exclusiv
cu acordul scris al Editurii Muzicale GRAFOART.

Tehnoredactarea muzicală: Iuliana Gheorghe.

Ilustrația copertei:
Muzeul unei călătorii (detaliu)
Autor: Serenella Pădurariu
Cronologia: 2016
Tehnica: grafică.

I S M N: 979-0-707657-50-8

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART
București, str. Brașov nr. 20

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*
București, piața Sfinții Voievozi nr. 1

TEL.: **0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12**
E-MAIL: **GRAFOART1991@GMAIL.COM**
COMENZI ON-LINE: **WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO**

Contrapunct, polifonie și Jazz

Termenul *contrapunct* provine din latină: *punctus contra punctum* care se traduce *notă contra notă*. Se pare că acest termen apare pentru prima dată în lucrarea *Gradus ad Parnasum*, publicată de Joseph Fux în 1725. *Gradus*, înseamnă pași, iar *parnasum* face referire la muntele *Parnassus* (*Mount Parnassus*) din Grecia. În mitologia greacă, pe muntele Parnassus puteau fi găsite cele 9 muze.

Contrapunctul vocal, bazat pe stilul palestrinian, constituie tematica lui Fux.

Tratatul lui J. Fux *Gradus ad Parnasum* cuprinde așa numitele *specii contrapunctice* în care punctul central îl constituie problema tratării disonanțelor.

Un rezumat al metodei speciilor din tratatul lui L.Comes : o melodie - cantus firmus - cu sunete si durate lungi si egale (note întregi), se combină, fie deasupra, fie dedesupt, cu linii melodice formate din succesiuni regulate de grupări ritmice de o complexitate progresivă, introducând treptat diverse relații armonice față de cantus firmus.

După părerea lui L.Comes, ulterior, cercetările muzicologice de la începutul secolului XX au concluzionat că metoda speciilor contrapunctice este abstractă și nu are corespondent real în practica contrapunctică reală. Noile tratate de contapunct au acordat mai multă atenție factorului linear-melodic în comparație cu tratatul lui FUX care urmărește în primul rând componenta vertical-armonică (contrapunctul medieval și renascentist îndeplinea și rolul armoniei, încă nedezvoltată ca disciplină).

Istoria consemnează primele elemente de polifonie în perioada Evului Mediu (aprox. 200dHr. -1400) la popoarele nordice care aveau cântări îngemănate, în terțe paralele denumite **gymel / gemelus / fauxbourdon**.

Ceva mai târziu, în sec. X-XI a apărut *Organum-ul* (cântare pe două voci) despre care au scris teoreticieni celebri precum Hucbald, G. D'Arezzo, John Garland etc.

În perioada *Ars Antiqua* (1160-1325) a existat celebra Școala de la Notre Damme (sec. XII-XIII) unde Leoninus și Perotinus dezvoltau improvizatoric! *Organumul* adăugând vocii tenorului - care intona tema cu valori lungi, *cantus planus* - un discant improvizat. Perotinus a continuat și a mers la *triplum si qatruplum* folosind tehnica imitației si a variațiunii.

Din varianta „organum înflorit” apare *motetul* prin adăugarea unui text vocii superioare denumit *motetus*. **Motetul** este o piesă polifonică cu text religios căruia i se suprapune un discant cu text laic.

O formă asemănătoare motetului este *Conductus*.

Rondelul, este o compoziție polifonică ceva mai complexă, pe 3 voci, în care imitația și canonul sunt tehnicile (figurile) de bază. Un cunoscut compozitor de rondel este Adam de la Halle.

În teritoriile britanice este identificat *rondelul*, iar cea mai veche lucrare se pare că este *Vara a sosit* compus de John Fornsete (sec XIII).

Geniul contrapunctului instrumental este indiscutabil, J. S. Bach, reprezentant al *Barocului*.

La Bach, tehnica polifonică/contrapunctică îmbracă o formă superioară, îmbinându-se cu conceptul armonic vertical. Se pare că Bach obișnuia să inverseze, în lucrul cu studenții, mecanismul de realizare a compoziției plecând de la un coral pe 4 voci (cu viziune verticală) și aplicând apoi tehnicile contrapunctice (pe orizontală).

Contrapunctul atinge o culme supremă prin arta polifonică a fugii bachiene din *Clavecinul bine temperat*, și în opera denumită *Arta Fugii*.

Jazz Fuga Blues, lucrarea subsemnatului, este construită parțial după modelul fugii de tip bachian, Astfel, *partea expozitivă* respectă integral rețetarul lui Bach: *subiect - răspuns (în cazul de față, răspunsul este real, existând și posibilitatea unui răspuns tonal, mai exact cel care este expus pe treapta a V-a și nu este identic cu subiectul expus inițial pe treapta I) - contrasubiect* (în cazul nostru, contrasubiectul este obligat, existând și posibilitatea unui contrasubiect liber. Expunerile subiectului se realizează la cele 3 voci în cadrul părții epozitive.

Așa cum spuneam, aceasta este rețeta expoziției pe care Bach o folosește constant.

În *partea dezvoltătoare*, am inclus un element surpriză - care este cel ce face ca această Jazz Fuga să fie inedită - o parte improvizatorică pe o formă de *Blues major*.

În *partea revenirii tonale* (repriza) am încercat, de asemenea, să aplic rețetarul lui Bach prin introducerea *in stretto* a subiectului.

Pentru ca să păstrez principiul componistic al lui Bach, am realizat subiectul fugii pe cuvântul L-O-G-O-S J-E-SCH-U-A, având în vedere că în, *Arta Fugii*, geniul contrapunctului instrumental a folosit inițialele numelui său, B-A-C-H.

Trebuie să spunem că am orchestrat această fugă pentru pian și pentru Big Band, versiunea jazzistică orchestrală fiind expusă pe CD-ul *Florin Răducanu Live Jazz Portret at Radio România*.

Având valoare de „scurtă metodă de improvizație de jazz”, secțiunea care completează această Jazz Fuga, vine în ajutorul celor care vor se apropie de conceptul improvizatoric pe forma de *Blues major*, cu formele metamorfozate istoric în practica jazzmanilor, în acest sens punând la dispoziția celor interesați posibilități practice (exemple).

Așadar, prin această nouă publicație pe care, prin parteneriatul cu *Editura muzicală GRAFOART*, o punem la dispoziția publicului, ne adresăm atât muzicienilor „clasici”, cât și celor care doresc să practice improvizația în jazz, elementele de polifonie și artă contrapunctică fiind prezente atât în muzica „clasică”, cât și în jazz, improvizația muzicală fiind practică atât de Palestrina, Bach, iar acum în *Jazz Fuga Blues*, compusă în România secolului XXI...

Prof. dr. Florin Răducanu

Jazz Fuga Blues

Florin Răducanu

Piano

Measures 1-3 of the piece. The music is in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). The piano part features a steady eighth-note bass line in the left hand and a more melodic line in the right hand, including some triplets.

Measures 4-7 of the piece. The piano part continues with the eighth-note bass line and melodic development in the right hand, featuring various intervals and some triplet patterns.

Measures 8-10 of the piece. The piano part shows a continuation of the rhythmic and melodic themes, with the right hand featuring some sixteenth-note passages.

Measures 11-13 of the piece. The piano part continues with the eighth-note bass line and melodic development in the right hand, featuring various intervals and some triplet patterns.

Measures 14-16 of the piece. The piano part concludes with the eighth-note bass line and melodic development in the right hand, featuring various intervals and some triplet patterns.

Blues-ul și evoluția sa ca formă muzicală în jazz

Blues-ul este la origine un cântec etnic afro-american. Starea *blue* este trăsătura caracteristică a cântecului în care cei oprimați își cântau frustrările, respectiv stările melancolice provenite din amintirile vremurilor bune din teritoriile de origine. Din acest motiv, *Blues-ul* s-a păstrat ca o muzică ce caracterizează populația *afro* din America.

Deși, uneori, s-a pus semnul egalității între blues și jazz, lucrurile stau cu totul altfel.

O dată cu apariția noului gen muzical al secolului XX, Jazz-ul, cântecul specific afro-americanilor, blues-ul, a fost parte (alături de muzicile din conglomeratul cultural american al începutului secolului XX - de factură europeană, cubaneză, caraibeană etc.) în multitudinea culturală/muzicală care a contribuit la apariția genului jazz.

Din punct de vedere al formelor muzicale, jazzul a adoptat formele muzicale simple (*blues*, *rhythm changes* sau forma de lied în cadrul *song-ului*) deoarece dezvoltarea (travaliul) se face în timp real, suportul armonic al temei fiind baza pentru variațiunile din timpul solo-ului.

Forma de blues major („Old blues”):

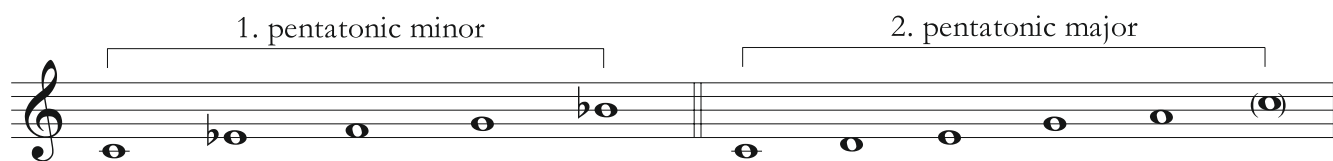

Această structură este forma arhaică a cântecului sclavilor afro-americani, „Blues”-ul fiind asemănător „Doinei” românești, „Maquam”-ului arăbesc sau „Raga”-ului indian. Starea „blue” exprimă o stare interiorizată, spirituală, un dialog cu sinele, o atitudine introvertită și sinceră a individului, o regăsire a originalității și a autenticului prin întoarcerea la spirit.

Există o scară muzicală hexatonală, „blues scale”, care are la bază o pentatonie:

Această scară are la bază cele două scări pentatonice:

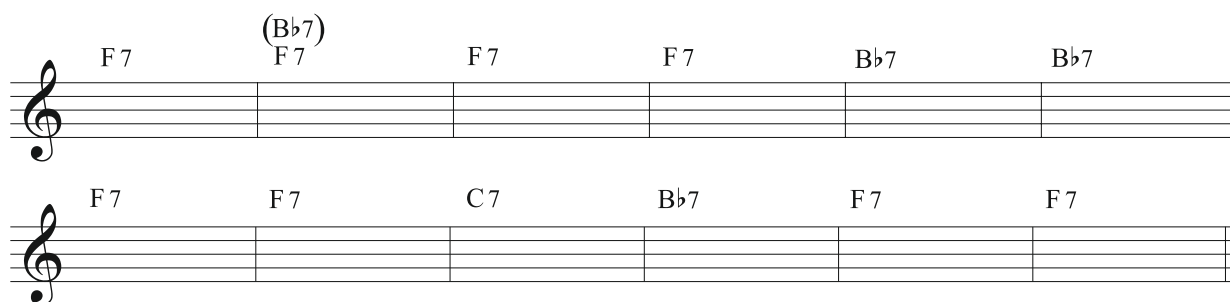

Astfel, apar așa numitele „blue note”. Din „abaterea” intonațională față de scara majoră, apar notele „blue” pe treptele III - V - VII:

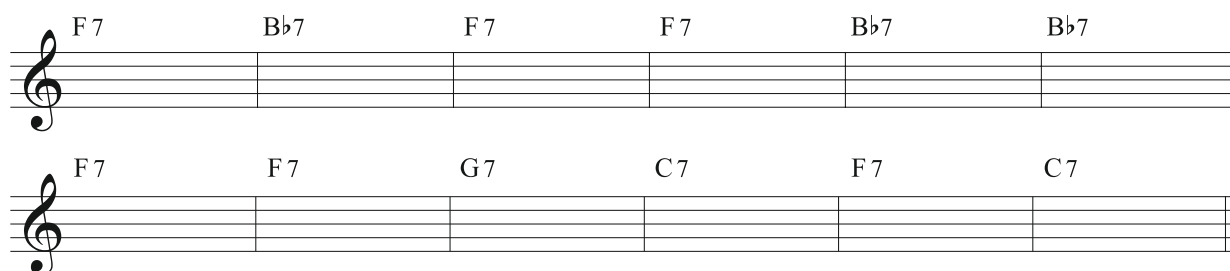

Aplicând schema succesiunii treptelor în forma lor de „blues” în tonalitatea F major obținem (Conform programei analitice de la „Berklee College of Music” din Boston, USA./ respectiv Marc Levine, „The Jazz Piano Book”):

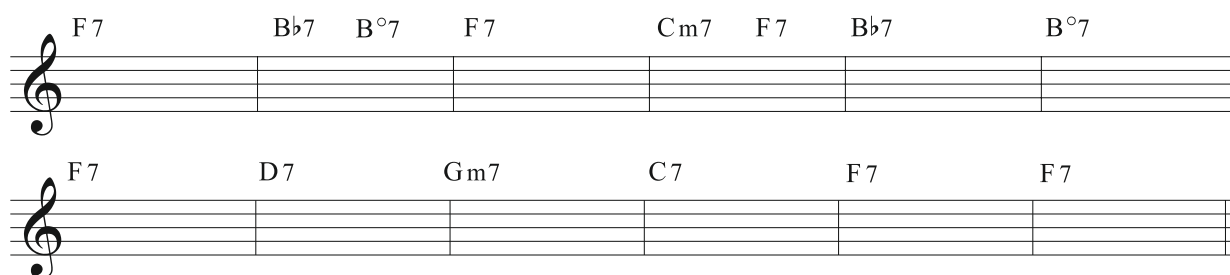
a. Old Blues:

b. Evoluția formei către anii 1930:

c. Blues-ul în perioada Bebop - c1:

În ciuda simplității „changes”-urilor în forma de „blues”, nu este simplu de improvizat și de obținut rezultatul optim din punct de vedere stilistic. Există anumite „pattern-uri” care, aplicate creativ, pot scurta timpul „neofitului” în vederea obținerii rezultatului optim. După cum spuneam, „blues”-ul este o muzică asemenea „doinii” sau „raga”-ului, dar forma pe care acesta a căpătat-o în jazz, transformă această muzică locală într-una universală, muzicienii de pe toate continentele cântând și creând astăzi „blues” sub diverse forme. În continuare voi prezenta *voicing-uri* de blues și *pattern-uri* melodice care pot constitui o bază de pornire în cadrul improvizației.

1. Vom lua exemplul formei de blues d2 cu voicing pentru mâna stângă a pianistului (Aranjamente originale de Florin Răducanu) :

The musical notation for the left hand of a blues d2 form is shown in two systems. The first system contains six measures with the following chords and voicings: F7, Bb7, F7, F7, Bb7, and Bb7. The second system contains six measures with the following chords and voicings: F7, D7, Gm7, C7, F7 D7(b9), and Gm7 C7(b).

Dacă în exemplul anterior debutul s-a făcut cu acordul F⁷ în răsturnarea I, mai departe, debutul se face cu acordul F⁷ în răsturnarea a III-a :

The musical notation for the left hand of a blues d2 form is shown in two systems. The first system contains six measures with the following chords and voicings: F7, Bb7, F7, F7, Bb7, and Bb7. The second system contains six measures with the following chords and voicings: F7, D7(b9), Gm7, C7, F7 D7, and G7 C7.

O formă de blues atipică este structura armonică a piesei „Au Privave” de Charlie Parker (aranjament, Florin Răducanu):

The image displays two systems of musical notation for the piano accompaniment of 'Au Privave'. Each system consists of a grand staff with a treble and bass clef. The first system contains six measures with the following chords: F maj, F#° (split across two measures), Gm7, C7, F maj, Cm7, F7, Bb7, and B°7. The second system contains six measures with the following chords: F, Gm7, Am, D7, Gm7, C7, F, D7, Gm7, and C7. The bass lines are written in the bass clef, showing the progression of the accompaniment.

Acordurile pentru mâna stângă ar putea constitui o manieră de acompaniament a temei în varianta de pian solo.

Florin Răducanu- pianist, compozitor , profesor

Doctor în muzică, membru și deținător al Premiului pentru Compoziție de Jazz Simfonic al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, fondator și dirijor al orchestrei de jazz simfonic „Romanian Symphonic Jazz Orchestra”, profesor - fondator al Secției de Jazz a Colegiului Național de Muzică “G.Enescu”, referent științific al revistei No14PlusMinus

Născut în 1973, Florin Raducanu începe studiul pianului la 6 ani, obținând numeroase premii în cadrul concursurilor de pian clasic (mai multe premii întâi la „Cântarea României”, un premiu la festivalul național „Ciprian Porumbescu” etc.).

Continuă studiile la liceul „Dinu Lipatti” iar în 1992 devine student la Academia de Muzică din București pe care o absolvă în 1997, obținând dublă specializare : profesor de pian si profesor de jazz.

Debutul oficial in jazz are loc in Polonia în anul 1995 în cadrul festivalului internațional de la Bydgoskie.

În anul 1998 obține Premiul I la festivalul -concurs „Jazz Napocensis”.

Participă la numeroase workshop-uri internaționale realizate de profesori cu renume international (Jean Louis Rassinffose –Belgia, Eric Legninni, Belgia - Italia, Celine Rudolph – Germania, David Murray-SUA etc.).

În anul 2002 devine membru cu drepturi depline al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

În anul 2004 formează prima orchestră de jazz (Big band), „Bucharest Jazz Orchestra”,cu care participă în festivalul de jazz „Bucharest Jazz Festival- Arcub 2004”, proiect pentru care primește *Premiul pentru Orchestrație* în cadrul „Galei Premiilor de Jazz pe 2004”.

În anul 2004 realizează o colaborare internațională România –SUA și este invitat să susțină un recital în cadrul „Sibiu Jazz Festival”, înregistrarea recitalului fiind imortalizată pe albumul „Hermannstadt Jazz Town”.

În anul 2005 prezintă cu succes un recital de pian solo în cadrul aceluiași festival bucureștean, înregistrările acestui recital făcând subiectul albumului „Back to Bach”.

În anul 2006 realizează un proiect de Jazz Simfonic în colaborare cu Firmonica Sibiu în triplă calitate de compozitor, pianist și dirijor, în acest concert fiind interpretate lucrările proprii pentru pian, orchestră simfonică și combo de jazz: „Mapamond Pictures” și „Tribute to Mary Magdalene” pentru care primește „Premiul pentru Compoziție de Jazz Simfonic” al UCMR pe 2006.

În octombrie 2007 este invitat în Austria să susțină un concert în cadrul festivalului „Swinging Jazz Fest” – Vienna, într-o colaborare internațională România- Israel.

La sfârșitul anului 2007 este invitat să realizeze o colaborare cu Big Band-ul și Orchestra de Cameră Radio în cadrul festivalului „București, Oraș al Muzicii”, concertul fiind preluat de Societatea Europeană de Radio și transmis în 13 țări din

publicistică susținând Workshop-uri și Masterclass-uri în Europa și Asia.

Până în 2015, Florin Răducanu are editate 8 Cd-uri de autor și apare pe 6 compilații realizate de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România în colaborare cu Ministerul Culturii.

Florin Răducanu are o activitate publicistică constantă în „Actualitatea Muzicală” și realizează un serial despre istoria jazzului, cu titlul „Jazzul ca simbioză muzicală” în revista „No14PlusMinus” unde are și calitatea de referent științific.

Prima colaborare cu Editura Muzicală GRAFOART a început-o în cadrul culegerii *Teme de Jazz -compozitori români*. I-a urmat volumul *Colinde românești rearmonizate în manieră jazz*.

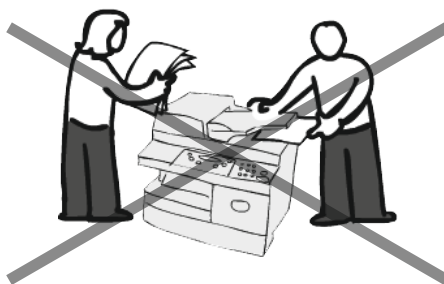
În aprilie 2016 realizează premiera Poemului de Jazz simfonic - Jazz Ecumenica- (compoziție proprie) la Minsk, împreună cu Belarusian Philharmonic Orchestra. Filmarea realizată de televiziunea Belarus3 a devenit DVD în același an.

ACEASTĂ LUCRARE ESTE PROTEJATĂ
DE LEGEA DREPTULUI DE AUTOR !

VĂ MULȚUMIM DACĂ NU VEȚI FOTOCOPIA ACEASTĂ LUCRARE INTEGRAL SAU PARȚIAL !

RESPECTAȚI EFORȚUL AUTORULUI ȘI AL ECHIPEI REDACȚIONALE
ȘI SUSȚINEȚI PUBLICAREA ALTOR LUCRĂRI SIMILARE !

PUTEȚI ACHIZIȚIONA LUCRĂRILE NOASTRE DIN

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*

București, piața Sfinții Voievozi nr. 1
(lângă Liceul de muzică George Enescu)

SAU

PUTEȚI COMANDA ONLINE VIZITÂND

WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO

E-MAIL: GRAFOART1991@GMAIL.COM

TEL.: 0747 236 278 (07-GRAFOART)